

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 37, Haziran 2019, s. 429-445

ISSN: 2149-0821 Doi Number:<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.5098>

Hasan KİLİTCİ

MEB,Öğretmen, hisseci43@hotmail.com

Zeki KİLİTCİ

MEB,Öğretmen, zekikilitci@gmail.com

TALİP APAYDIN'IN DEFİNE ROMANINA YANSIYAN HALK KÜLTÜRÜ

Özet

Edebiyatın merkezinde insan vardır. İnsanı ilgilendiren her şey edebiyatta kendisini gösterir. Edebi eserlerde, geçmişten geleceğe aktardığımız kültürel unsurlar önemli bir yere sahiptir. Edebi türlerin hemen hepsinde halkın değerleri kendisini gösterir. Halkın yüzyıllar boyunca oluşturduğu bu değerler, kültürü oluşturur. Kültürel unsurlar, eski dönemlerden, gerek şifahi gerekse yazılı eserlerle günümüze kadar ulaşmıştır. Halk bilimi, halkın oluşturduğu bu kültürel unsurları inceleyip bu unsurların halk yaşantısındaki yerini ve önemini tespit eder. Milli edebiyat dönemi ile başlayan millilik ve halka dönüş çalışmaları Cumhuriyetle birlikte hız kazanmış, Anadolu ve Anadolu insanı eserlerde geniş yer tutmaya başlamıştır. Anadolu'da doğup büyüyen, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görev yapan Talip Apaydın, eserlerinde halkın gelenek göreneklerini başarıyla işleyen bir yazardır. Bu noktada Talip Apaydın'ın "Define" romanındaki halk bilimi unsurlarını bu makalede inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Talip Apaydın, Halk bilimi, kültür

THE PUBLIC CULTURE REFLECTED IN DEFİNE NOVEL BY TALİP APAYDIN

Abstract

There are humans at the center of literature. Everything that concerns human beings manifests itself in literature. In the literary works, the cultural elements that we transfer from the past to the future have an important place. In almost all literary genres, the values of the people manifest themselves. These values formed

by the people for centuries create the culture. The cultural elements have survived to the present day, from both verbal and written works. Folk science examines these cultural elements formed by the people and determines its place and importance in the life of the people. National identity and return-to-people works starting with national literature period gained momentum with Republic, and Anatolia and Anatolian people began to occupy a large place in the works. Talip Apaydın, who was born and raised in Anatolia and served in various districts of Anatolia, is a writer who successfully handles the traditions of the people in his works. In this article, we will examine the folkloric elements in the novel “*Define*” by Talip Apaydın.

Keywords: Talip Apaydın, folklore, culture

GİRİŞ

Halk edebiyatı, İslâmiyet öncesi dönemde doğmuş hiç kesintiye uğramadan günümüze kadar varlığı sürmüştür. Bunun içindir ki Halk edebiyatı, edebi dönemlerimiz içinde en uzun ömürlü olanıdır diyebiliriz. Edebiyat toplumun aynası olduğu için halkın geleneği, göreneği, âdetleri alışkanlıkları edebi dönemlerimizde ve türlerimizde kendisini her dönemde göstermiştir.

Bizim edebiyatımızda halka dönüş çalışmaları Milli edebiyatla başlamıştır. Özellikle Ziya Gökalp edebiyatın kaynağının halk edebiyatı olduğunu savunmuştur. (Gökalp, 1913) Cumhuriyet'in kurulmasından sonra da halka inme, Anadolu'ya yönelme tüm yazarlar tarafından kabul görmüş bir eğilimdir. Yıllardır ihmal edilen köy insanının sıkıntıları, dertleri eserlerde bu dönemde daha çok işlenir. Anadolu insanı fakirdir, eğitim görmemiş, her şeye inanan, çabuk kandırılabilen bir yapıya sahiptir. Para kazanmak için köyden kente gitmektedir. Gitmeyenler ise kısa yoldan zengin olma peşindedir. Bir Anadolu insanı olan Talip Apaydın da bu duruma kayıtsız kalamaz. Anadolu'da doğup büyümesi, köy enstitüsünü bitirmesi onun Anadolu'yu ve Anadolu insanını eserlerinde anlatmasında etkili olmuştur.

Talip Apaydın, “*Define*” romanında küçük hesaplar güderek günü birlik bir yaşam sürdürmeye mahkum edilmiş, batıl inançlarla beslenen, her zaman kandırılmaya mahkum olan Anadolu köylüsünün çaresizliğini ve toplumun üst kesimlerindeki duyarsızlığı etkileyici bir gözlem gücüyle aktarıyor. “*Define*” toplumsal bir analiz romanı olmanın yanı sıra köy halkının ve köy gerçeğinin işlendiği nadide bir eserdir.

Bu makalede Talip Apaydın'ın hayatı hakkında bilgi verilmiş, romanın özeti yazılmış, “*Define*” romanı incelenerek romanda görülen halk unsurlar tespit edilmiş, bu unsurlar Halk edebiyatı türleri başlığı altında aktarılmıştır.

1. Talip Apaydın'ın Hayatı

1926 yılında Polatlı'ya bağlı Ömerler köyünde doğmuştur. Sonradan göç ettikleri Kapalı köyünde büyüdü. Babası topraksız, okuma yazma bilmeyen yoksul bir köylüydü. Köy okulunda okudu. Çifteler Köy Enstitüsü'nü, sonradan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar bölümünü bitirdi. Bu arada şiirler, öyküler yazmaya başladı (Apaydın 2008, 1). Talip Apaydın, yaşamı boyunca edebiyatın farklı alanlarında birçok eser üretmiş bir yazardır. Yazın hayatının başında ise daha köy enstitüsü yıllarında oluşturmaya başladığı şiirlerini topladığı Susuzluk

(1956) adlı eseri gelir. Ateş Düşünce (1967), Çalgıcı Recep (1970), Öte Yandaki Cennet (1972), Koca Taş (1974), O Güzel İnsanlar (1978), Yolun Kıyısındaki Adam (1979), Aloo Çocuklar (1979), Duvar Yazıları (1981), Kökten Ankaralı (1981), Yangın (1981), Elif Kızın Elleri (1981) adlı eserler yazarın öykü türünde verdiği eserler olarak bilinmektedir. Sarı Traktör (1958), Yarbükü (1959), Emmioğlu (1961), Ortakçılar (1964), Ferhat ile Şirin (1965), Toprağa Basınca (1966), Define (1972), Yoz Davar (1973), Toz Duman İçinde (1974), Tütün Yorgunu (1975), Kente İndi İdris (1981), Vatan Dediler (1981), Dağdaki Kaynak (1981), Merdiven (1985), Biz Varız (1998) adlı eserler yazarın roman türünde verdiği eserler olarak karşımıza çıkarlar. Yazarın ayrıca, Bozkırdaki Günler (1952), Karanlığın Kuvveti (1967) ve Akan Sulara Karşı (1985) eserleri anı türündeki çalışmalarındandır. (Tepe 2012: 51) Ülkenin çeşitli yörelerinde otuz yıl öğretmenlik yaptı. 1970 yılında Milli Eğitim Bakanlığı danışmanlığından emekli oldu. Edebiyatımızın toplumcu, gerçekçi, eleştirel kanadında yer aldı. Öbür Köy Enstitülü yazar arkadaşlarıyla birlikte köy yaşamını, köy insanların sorunlarını konu edindi. Edebiyat coğrafyasını genişleten yazarlardan birisi oldu (Apaydın 2008, 1).

Talip Apaydın, 28 Eylül 2014'te, 88 yaşında, Ankara'da tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybetmiştir. Baş dönmesi şikâyetiyle gittiği ve yaklaşık iki ay tedavi gördüğü, Ankara Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde hayata gözlerini 99 yaşında yuman yazar, devlet erkânının ve binlerce seveninin katıldığı kalabalık bir cenaze merasiminin ardından, doğup büyüdüğü şehirde, Ankara'da, toprağa verilmiştir (Mersan, 2015: 98-99).

1.1. Define Romanının Özeti

Romanda, Görekli köyünde köylülerin define aramaları ve define ararken yaşadıkları maceralar anlatılmaktadır. Köyde zaman zaman eski eşyalar ve eski paralar bulunmakta ve bunlar satılıp ihtiyaçlar giderilmektedir. Büyük bir define bulup kısa yoldan zengin olmak, köylülerin hayalini süslemektedir. Ancak işler istedikleri gibi gitmemektedir. Romanın şahıs kadrosu ve özeti şu şekildedir:

Modul Osman (Hareketlerinde kaba olduğu için bu lakap takılmıştır.)

Yirik Habip (Üst dudağı yırtık olduğundan bu lakap takılmıştır.)

Seyit Efe (Deli dolu bir adam olduğu için bu lakap takılmıştır.)

İbiş'in Ali (Babası vefat ettiği için bu isimle anılmıştır.)

Yarbay Dayı (Askerde yarbay kıyafeti girip acemi erleri korkuttuğu için bu lakap takılmıştır.)

Corc (Seyit Efe'nin Amerikalı dostudur. Zaman zaman köye uğrar antika eşyaları alır.)

Gakçı Rüstem (Neden "Gakçı" dendiği açıklanmamış)

Bekçi Selim Dayı

Muhtar

İzzet Ağa (Hancı)

Saatçi Rasim Efendi

Dükkancı Celal (Köyde bakkal işletir.)

Kel Hüsük Çoban

Arife Nine (Modul Osman'ın anası)

Maviş Nine (Köyde kendi halinde yaşayan, eski para ve heykel olan ihtiyar bir kadın.)

İdris Yıldız (Öğretmen)

Asiye (Yirik Habip'in karısı)

Fadime (Habip'in kızı, Ali'nin sevdiği kız)

Dudu Kadın (Seyit Efe'nin karısı)

Kerim (Seyit Efe'nin oğlu)

Kel Hamit (Modul Osman'ın akrabası)

Memduh Bey (Milletvekili)

Şoför Ömer (Defineyi bulunca Ankara'ya kiralanan cipin şoförü)

Veli Hoca (Köyde ağzı dualı, okumuş bir kişi)

Topal Şerif ve gelini (Köy sakinlerinden Topal Şerif'in gelini hasta olur ve ölür)

Müfettiş Kadri Bey

Banka Müdürü

Muhasip Kâmuran Bey

Köylü ormandan odun kesip kasabada satarak üç beş kuruş kazanmaktadır. Bir gün Modul Osman, Yirik Habip, Seyit Efe ve İbiş'in Ali birlikte odun kesmeye giderler. Odundan dönerken köylerine bakarak define konusunu aralarında konuşurlar. Seyit Efe eve dönünce karısına odunları kasabada satacağını söyler ve dışarı çıkar. Seyit Efe fakirdir. Tek hayali büyük bir define bulup zengin olmaktır. Define aramayabilmesi için biraz paraya ihtiyacı vardır. Parayı nasıl bulacağını düşünmektedir. Ne yapacağını bilemez halde eve dönerken eskiden define işiyle uğraşan Yarbay Dayı yanındakilere anılarını anlatmaktadır. Seyit Efe de oturur, Yarbay Dayı'yı dinler. Oradan kalkıp evine gider, define arayacağını, bu iş için biraz para bulması gerektiğini karısına anlatır. Seyit Efe'nin karısı bunları dinler ancak eşine söz geçiremeyeceği için bir şey diyemez. Yarbay Dayı'nın maddi durumu iyidir. Seyit Ali, Yarbay Dayı'ya borç para istemeye gider. Yarbay Dayı'yı ikna ederek yetmiş lira borç alır.

Yirik Habip ağzı dualı, abdestli namazlı bir kişidir. Bir gece rüyasında iki çuval altın ve gümüş benzeyen paraları saydığını görür. Yirik Habip bu rüyayı bir işaret kabul eder. Onun bu rüyayı görmesi define bulacağını işaret etmektedir. Yirik Habip, bir süre rüyanın etkisinden çıkamaz. Artık o da define sevdasına düşmüştür. Sabah olunca da diğer arkadaşlarıyla birlikte kasabaya odun satmaya gider.

Seyit Efe'nin Amerikalı arkadaşı Corc arabasıyla köye gelir. Corc, Seyit Efe'nin bulduğu ufak tefek antika eşyaları alan birisidir. Odundan gelen köylüler Corc'u görür ve Seyit Efe ile bir şeyler çevirdiklerini anlarlar. Corc'un köye geldiğini gören öğretmen İdris, bir çocuğu arabanın plakasını almaya gönderir. Bu arada Corc ile Seyit Efe sohbet eder, hasret giderirler. Seyit Efe, köyde Maviş Nine'nin evindeki eski paraları ve heykeli satmak için Corc'u Maviş Nine'nin

evine götürür. Seyit Efe'nin aracılığıyla Maviş Nine, eski paraları ve heykeli Corc'a satar. Corc, Seyit Efe'ye bir miktar para verir ve köyden uzaklaşır.

Yirik Habip ve arkadaşları kestikleri odunları kasabaya giderek satarlar. Modul Osman daha evvel bulduğu altını saatçi Rasim Efendi'ye kırk beş liraya satar. Bu arada Yirik Habip define aramayı kafasını koymuştur. Gece gördüğü rüyayı düşünmektedir. Ancak arkadaşlarına bu durumu anlatmaz. Define aramak için lazım olacak ayna ve kalem gibi eşyaları kasabadaki bir dükkandan tedarik ederler. Modul Osman, Yirik Habip ve Ali beraber köfteciye gider. Aldığı paradan dolayı köfteyi Modul Osman ısmarlar. Köftecide karınlarını doyuran Modul Osman ve arkadaşları define hikâyeleri anlatarak köye gitmek için yola çıkarlar.

Topal Şerif'in gelini hasta olmuştur. Veli Hoca ile köylüler, hasta olan gelini köyün yakınında bulunan Ballı Baba Türbesi'ne çıkarmışlardır. Yirik Habip köye dönünce bu durumu karısından öğrenir, hiç vakit kaybetmeden türbeye çıkar. Hasta olan gelini kabrin yanına yatırmışlar, Veli Hoca başında Kur'an okumaktadır. Yirik Habip'i görünce işaret ederek yanına çağırır. Yirik Habip Kur'an okumaya başlar. Veli Hoca da dışarı çıkar. Dışarıda hastanın iyi olması için kesilen kurbanın eti pişirilmektedir. Yirik Habip Kur'an okumayı bitirir, dua eder. Pişirilen kurban eti hocalara ve orada bulunan köylüye ikram edilir. Hasta olan gelinin evliyanın kabri başında yatırılması, kurban kesilmesi ve kurbanın etinin ahaliye ikram edilmesi ile iyileşeceğine inanılır. Kurban eti yenildikten sonra köylüler hasta gelini de alıp köye dönerler.

Ertesi gün Seyit Efe dolaşmaya çıkar. Yirik Habip tarlada define kazmaktadır. Bunu gören Seyit Efe, Yirik Habip'e ne yaptığını sorar. Habip inkâr etse de Seyit Efe durumu anlar. Seyit Efe, bu işin yalnız yapılmayacağını ekiple yapılması gerektiğini Habip'e anlatır. Modul Osman'ı da aralarına alabileceklerini söyler ve define kazmak için ortaklık yaparlar. Yirik Habip ile Seyit Efe Osman'a durumu anlatmak için Osman'ın tarlasına giderler. Osman da orada define kazmaktadır. Gelenleri görünce morali bozulur ama belli etmemeye çalışır. Yirik Habip ve Seyit Efe, durumu Osman'a anlatırlar. Define aramak için üç arkadaşın birlikte olması gerektiğini söylerler. Osman da bu durumu kabul eder. Üç arkadaş ellerini kavuşturup yemin ederler, define ortaklığı kurarlar. Üç arkadaş akşam Yirik Habip'in evinde toplanmak üzere sözleşir ve ayrılırlar.

Akşam olunca Yirik Habip evdekileri kayınvalidesine gönderir. Onlar gidince Yirik Habip gül dalına ayet yazmaya başlar. Define yerini bulmak için toprağa ayet yazılan gül dalı tutacaklardır. Daha sonra Seyit Efe ile Modul Osman Yirik Habip'in evine gelir. Veli Hoca da ağzı dualı birisi olduğu için onu da çağırırlar. Modul Osman durumu Veli Hoca'ya anlatır. Veli Hoca kabul eder ve Yirik Habip'in evine giderler. Veli Hoca dualar eder aynaya bakar. Veli Hoca evden ayrılır. Yirik Habip, Modul Osman ve Seyit Efe kazma, küreği aldığı gibi gece vakti doğru define aramaya köyün yanındaki bir tepeye giderler. Defineyi bulmak için okunmuş gül dalını tutarlar ve gül dalının eğildiği yeri kazmaya başlarlar. Sabah olana kadar orayı kazarlar. Büyük bir taşla ulaşırlar. Artık gün ışıdığı için kazma işini yarına bırakıp evlerine dönerler.

Öğretmen İdris tuvalete kalkmıştır. Ayak seslerini duyar fakat korkudan kimin olduğunu soramaz. Sadece üç gölge görür. Bunun üzerine öğretmen İdris uyuyamaz. Aklında, geçen üç kişinin kim olduğu sorusu vardı. Sabah olup öğrenciler okula gelince öğretmen İdris, bir öğrenciyi muhtar çağırması için gönderir. Muhtar, Gakçı Rüstem ve bekçi Selim Dayı ile çömelmiş sohbet etmektedir. Bu arada Topal Şerif'in gelini ölmüştür, onun hakkında

konuşurlar. Muhtar, dün gece define arandığını öğrenmiştir. Bekçi Selim Dayı'ya, definenin nerde kazıldığını öğrenmesini tembih eder. Muhtar, öğrenciden haber alınca okula öğretmenle konuşmaya gider. Muhtar, öğretmene dün gece öğretmenin gördüğü kişilerin define aramaya giden Modul Osman, Yirik Habip ve Seyit Efe'nin olduğunu söyler. Bunu duyan öğretmen rahatlar.

Define arayan Modul Osman, Yirik Habip ve Seyit Efe yorulmuşlar, evlerinde istirahat ediyorlardı. Aynı gün Topal Şerif'in cenazesi vardır. Köy halkı cenazede toplanmıştır. Muhtar cenazede Modul Osman, Yirik Habip ve Seyit Efe ile konuşur. Bu işin yasak olduğunu, cezasının olduğunu anlatır.

Defineciler cenazeden sonra bir araya gelip muhtarın, peşlerine adam takacaklarını düşünüp o gece kazmamayı düşünürler. Ama kazdıkları yerden hazine çıkar da başkası bulur düşüncesiyle o gece yine kazmaya giderler. Onların peşine muhtar ile dükkancı Celal, İbiş'in Ali ile de Kel Hüsükçoban takılır. Diğerleri kazarken peşlerine takılan diğerleri de onları izlemektedir. Birden definenin kazıldığı çukurdan bir ses gelir. Bu ses Modul Osman'ın sesidir. Çukurdaki koca kaya Modul Osman'ın ayağına düşmüştür, Osman acıdan kıvrınır. Bunun üzerine definecileri izleyen muhtar, dükkancı Celal, İbiş'in Ali ve Kel Hüsük çoban Osman'ı kurtarmak için koşar, çukura inerler. Osman'ı bulunduğu yerden zorla çıkarırlar. Osman ayağı kötü yaralanmıştır.

Osman'ı zorla köye indirirler. Osman'ı bu halde gören Arife Nine ağıtlar yakıp Osman'ın aklını çelen Seyit Ali ve Yirik Habip'e beddualar etmektedir. Yaralanan Osman'ın ayağına acısını dindirmek için ekşi hamur yani maya sararlar. Dükkancı Celal doktora götürelim dese de kimse onu dinlememektedir. Ertesi gün de yaranın iyileşmesi için taze et sararlar. Olay tüm köye yayılır. Öğretmen İdris de olayı ertesi gün öğrenir. Köylüler kazanın olduğu yere giderler. Öğretmen İdris de Osman'ın evine gider. Doktora götürmelerini söyler. Veli Hoca bunu reddetse de Osman'ın ayağı morardığı için hemen köyden kağrı bulup Osman'ı doktora götürürler.

Muhtar odasının önünde köylüler tütün parasını konuşurken jandarmalar gelip Yirik Habip ile Seyit Efe'yi sorarlar. Ayrıca Modul Osman'ın ayağının kesildiğini söylerler. Jandarmalar Yirik Habip ile Seyit Efe'nin evlerine gider ve evleri baştan aşağı ararlar. Evlerden bir şey çıkmaz. Daha sonra define aradıkları yere giderler. Orayı iyice inceledikten sonra, jandarmalar Yirik Habip ile Seyit Efe'yi beraberlerinde ifade almak için kasabaya götürür.

Yirik Habip ile Seyit Efe jandarma sorgusundan sonra köye dönerler. Yolda başlarından geçenleri, Osman'ın durumunu konuşurlar. Define aramaya devam edecekler, bulurlarsa Osman'a da pay vereceklerdir. Böylelikle vicdan azabından kurtulacaklarına inanırlar. Seyit Efe ile Yirik Habip evlerine giderek dinlenirler.

Akşamdan sonra Seyit Efe'nin kapısı çalar. Seyit Efe kapıyı açar. Ünyeliler Seyit Efe'ye ellerinde bir harita olduğunu, haritanın da Ballı Baba Türbesi'nde define olduğuna işaret ettiğini söylerler. Seyit Efe, Ballı Baba Türbesi'ni kazmaya biraz çekindiyse de işin sonunda altın olduğunu düşünüp Ünyelilerin teklifini kabul eder. Ünyeliler ve Seyit Efe, türbenin bulunduğu tepeye çıkarlar. Seyit Efe türbeyi kazmaya başlar. Derken evliyanın cesedine ulaşılır. Onu da kaldırırlar ama türbede define yoktur. Köylünün kendilerini görmemesi için hemen orayı terk ederler.

On gün kadar sonra Seyit Efe sedire uzanış yatmaktadır. Dışarıda ince ince yağmur yağmaktadır. Seyit Efe Habip'e gidip bu gece define aramaya gideceklerini, hazır olmasını söyler. Yirik Habip nazlansa da Seyit Efe onu razı eder. Köyün yakınlarında mağara vardır. O mağarada define olduğuna, aynı zamanda mağarada bir ejderhanın olduğuna köylü inanmıştır. Şimdiye kadar kimse mağaraya girip sonuna kadar gitmeyi başaramamıştır. Seyit Efe ve Yirik Habip o mağaraya girip define aramayı kafalarına koymuşlardır. Gece Seyit Efe ile Yirik Habip mağaraya giderler. Mağara hem dar hem de havasızdır. Ama define bulma umuduyla bin bir güçlkle mağara içerisinde ilerlerler. Ancak mağara hem havasız hem de dar olduğu için fenalaşır. Aceleyle kendilerini dışarı atarlar. Yirik Habip baygın gibidir. Seyit Efe de kötü olmuştur ancak Yirik Habip kadar değildir.

İbiş'in Ali oduna gidecektir. Sevdiği kız olan Yirik Habip'in kızı Fadime'yi görmek istemektedir. Evin önünde dolanırken birden Yirik Habip'in karısı dışarı çıkar ve telaşlı bir halde Ali'ye Yirik Habip'i görüp görmediğini sorar. Ali de Habip'i görmediğini, oduna gittiğini, isterlerse kendilerine de odun getirebileceğini söyler. Habip'in karısı Ali'nin bu teklifinden memnun olur. Hemen eşeği ahırdan çözüp Ali'ye verirler. Ali, eşeklerle birlikte yola çıkar. Dereden geçerken Seyit Efe ile Yirik Habip'i mağaranın ağzında görür. Seyit Efe, olup bitenleri Ali'ye anlatır. Ali de eşeklere Seyit Efe ile Yirik Habip'i bindirir, onları köye gönderir. Kendisi de mağarada kalan tüfek ve boş çuvalı almaya gider.

Seyit Efe ile Yirik Habip evlerinde hasta bir vaziyette yatmaktadırlar. Köydeki türbenin kazıldığı köye yayılmıştır. Muhtar, türbeyi Yirik Habip ile Seyit Efe kazdıkları için evliya tarafından çarpıldıklarını düşünmektedir. Veli Hoca, türbenin kazılmasından dolayı köye türlü belaların geleceğini söylemektedir. Yirik Habip ile Seyit Efe'nin evine, köylüler geçmiş olsun ziyaretine gider. Gidenler Yirik Habip ile Seyit Efe'ye türbeyi kazıp kazmadıklarını sorarlar. Yirik Habip ile Seyit Efe de türbeyi kazmadıklarını defalarca köylüye anlatırlar.

Müfettiş Kadri Bey köy okuluna teftişe gelir. Öğretmen İdris, müfettişe o günlerde köyde olup bitenleri ve define konusunu anlatır. Ayrıca öğretmen, Seyit Efe'nin arkadaşı Amerikalı Corc'u da müfettişe anlatır ve Corc'un plakasını müfettişe verir. Bu arada okula muhtar gelerek öğretmen ve müfettişi evine davet eder. Muhtarın evine giderlerken öğretmen ile müfettiş hem geçmiş olsun hem de define konusunu konuşmak, bu konuda Seyit Efe'yi bilinçlendirmek için Seyit Efe'nin evine çıkarlar. Orada Seyit Efe ile konuşurlar, Seyit Efe onları dinliyormuş gibi yapar ama dinlemez. Aklına koymuştur define bulup zengin olacaktır.

Görekli köyüne kar yağmıştır. Yirik Habip'in namaz kıldığı bir vakitte Seyit Efe, Yirik Habip'in evine gelir. Habip'i yine define aramaya gitmek için ikna etmeye çalışır. Ancak Yirik Habip başından geçen mağarada zehirlenme olayından sonra define aramaya sıcak bakmaz. Seyit Efe söylene söylene evden çıkar. Akırlası Kel Hamit'i görür. Onu define aramaya ikna etmeye çalışır. Kel Hamit de define aramayı kabul etmez.

Seyit Efe günlerdir düşünmektedir. Define aramaya kimi razı edecek? Bir gün evin damından köye bakarken gözüne Gakçı Rüstem ilişir. Olup biten her şeyi Rüstem'e anlatır. Gakçı Rüstem define aramaya razı olur. Ertesi gün Seyit Efe, oğlu Kerim'e on yumurta verir bakkala gönderir. On yumurta karşılığında pil alacaktır. Define aramak için lazım olan eşyaları hazırlar. Gece define aramaya gidecekleri saati beklemeye başlar.

Gece olmuştur. Seyit Efe ile Gakçı Rüstem buluşurlar ve define arayacakları tepeye doğru yol alırlar. Kar inceden yağmaktadır. Tepeyi kazmaya başlarlar. Gece boyunca kazmaya devam

ederler. Yontulmuş bir taşta rastlarlar. Seyit Efe'ye göre bu taş bir işarettir. Biraz daha kazınca yeraltında bir oda ortaya çıkar. Odaya dar gir geçitten girerler. Odanın içi eşyalarla doludur. Orada büyük bir heykel bulurlar. Heykeli ikisi birlikte zorla hendeğe çıkarırlar. Heykeli inceleyip temizleyince heykelin rengi sapsarı ortaya çıkar. İkisi de sevinçlidir. Aradıkları defineyi bulmuşlardır. Biraz dinlenirler. Heykeli oradan çıkarıp köye götürmeden, doğru kasabaya götüreceklerdir. Bunun için para gereklidir ama ikisinde de para yoktur. Seyit Efe, Gakçı Rüstem'i para alması için Yarbay Dayı'ya gönderir. Kendisi de hendeğin içinde Gakçı Rüstem'i beklemeye başlar.

Rüstem Yarbay Dayı'dan para ister. Yarbay Dayı define bulduklarını anlar, kendisinin de geleceğini bildirir. Rüstem ne ettiyse, Yarbay Dayı'yı gelmemesi için ikna edemez. Yarbay Dayı onlara yolda yetişecektir. Gakçı Rüstem hemen Seyit Efe'nin yanına gelir, heykeli çuvala koyup eşekle yola çıkarlar. Arkadan Yarbay Dayı onlara atıyla yetişir. Kasabaya inerler, hayvanları hana bağlarlar. Hemen bir cip tutup Ankara'ya yola çıkarlar. Ankara'da Yarbay Dayının tanıdığı milletvekili Memduh Bey'i bulup heykeli ona satacaklardır.

Seyit Efe'nin karısı eşinin eve gelmediğini görünce telaşlanır. Oğlu Kerim'i Yirik Habip'in ve Gakçı Rüstem'in evine gönderir. İbiş'in Ali olanları Kerim'den öğrenir. Hemen vakit kaybetmeden bu durumu dükkancı Celal'e anlatır. Celal hemen Yarbay Dayının evine gider, Yarbay Dayı'nın evde olmadığını görünce definenin bulunduğunu anlar. Dükkancı Celal de yola çıkmak ister ama kararsızdır. Hemen muhtara giderek durumu muhtara anlatır. Definenin bulunduğu böylece köy halkı arasında yayılır. Muhtar ile dükkancı Celal definenin bulunduğu yere giderler. Definenin çıktığı yere, yeraltındaki odaya girerler. Aynı yere Yirik Habip ile İbiş'in Ali de gelir. Muhtar ile dükkancı Celal yer altı odasında etrafa bakınır, ne bulduklarını merak ederler. Muhtar ile dükkancı Celal, Yirik Habip ile Ali'nin geldiğini fark edince içeriye saklanırlar. Şunları bir korkutalım diye düşünürler. Ali içeri girerken, muhtar ile Celal birden bağırır ve Ali yüzüstü düşerek hareketsiz bir şekilde oraya yığılır. Ali'nin ağzı yüzü acayip bir şekil almıştır. Ali'yi oradan zorlukla çıkarırlar. Ellerini, yüzlerini ovuştururlar ama Ali bir türlü kendine gelmez. Muhtar ile dükkancı Celal şaka yaptıklarına pişman olurlar. Ali'yi Yirik Habip'in sırtına bindirerek köye götürürler. Ali'yi o halde gören annesi bağırıp çağırmaya, ağlamaya başlar. Ali'nin sevdiği kız olan Habip'in kızı Fadime olanları duyunca kendinden geçer, ağlar.

Defineciler kasabada cip tutarlar. Şoför Ömer'in cipiyle Ankara'ya doğru yola çıkarlar. Şoför Ömer çuvaldan şüphelenir. İsrarla çuvala bakmak ister. Seyit Efe kabul etmese de şoför ısrar eder ve çuvala zorla da olsa bakar. Çuvalın içindeki altın heykeli görünce şoför de pay almak ister. Arabada konuşa konuşa yola devam ederler.

Ankara'ya ulaşınca kalmak için otel ararlar. Otellerde boş yer yoktur. En sonunda kalabilecekleri bir otel bulurlar. Seyit Efe, Gakçı Rüstem, Yarbay Dayı ve şoför Ömer aynı odada kalırlar. Odaya yerleşince aralarında istişare ederler. Heykeli ertesi güne kalmadan Memduh Bey'e ulaştıracaklardır. Aksi halde polisin kendilerini yakalamasından korkarlar. Yemek yiyip, Memduh Bey'i otelden telefon ile ararlar. Memduh Bey lüks bir otelde davettedir. Hemen otelin adresini alıp yola çıkarlar. Oteli bulurlar, oradaki bir görevliyle Memduh Bey'e haber gönderirler.

Memduh Bey kalkıp köylülerle görüşmek istememektedir. Ama köylüler gelmişti, gitmese olmazdı. Kalkıp gönülsüz bir şekilde otelin önüne çıkar. Yarbay Dayı olup biteni Memduh

Bey'e anlatır. Memduh Bey define işini duyunca hemen eşine olanları anlatır ve hemen bulunduğu daveti terk edip köylülerle otele gider. Otelden heykeli alırlar. Heykeli, Memduh Bey'in tanıdığı kuyumcuya götürürler. Kuyumcu, heykelin kıymetli bir parça olduğunu anlar ve bu durumu Memduh Bey'e anlatır. Ancak Memduh Bey'in düşüncesi heykeli ucuza kapatmaktır. Memduh Bey, Seyit Efe'nin Amerikalı arkadaşı Corc'u da kuyumcuya çağırır. Corc heykele üç yüz bin lira değer biçer. İşin fakında olan Memduh Bey, köylülere üç yüz elli bin liraya kendisinin alabileceğini söyler. Bu rakama kimse itiraz etmez ve üç yüz elli bin liraya heykeli Memduh Bey'e satarlar. Memduh Bey köylülere on bin lira verir, üç yüz kırk bin liralık da çek yazar. Çeki alan defineciler otele dönerler. Memduh Bey, eşine bir not bırakarak İstanbul'da olacağını söyler ve ortadan kaybolur.

Otel odasında kimse uyuyamaz. Şoför Ömer kendi payına bir taksi parası istemeyi planlar. Yarbay Dayı ise Seyit Efe ile Gakçı Rüstem'in kaçmasından korkar. Yarbay Dayı, Seyit Efe'yi usulca uyandırır. Şoför Ömer'e pay vermek istemezler. Yarbay Dayı, Seyit Efe ve Gakçı Rüstem şoförü odada bırakıp usulca otelden çıkarlar. Sabahın ilk saatlerinde hızlıca otelden uzaklaşırken Yarbay Dayının ayağı kayar ve Yarbay Dayı yere düşer. Seyit Efe ve Gakçı Rüstem, Yarbay Dayıyı orada bırakarak koşar adımlarla kaçarlar. Çünkü defineyi ikisi bulmuştur. Yarbay Dayı ile Şoför Ömer işe sonradan dahil olmuşlardır.

Düşen Yarbay Dayı'yı oradan geçen bir bekçi tutup otele götürür. Yarbay Dayı şoför Ömer'i uyandırır. Ömer'e, Seyit Ali ile Gakçı Rüstem'in kendilerini bırakıp kaçtıklarını söyler. Şoför bu duruma kızar. Kendisi de defineden pay almak istemektedir. Hemen Memduh Bey'i arayıp paranın ödenmemesini isteyeceklerdir ama Memduh Bey'e ulaşamazlar.

Bacağı kesilen Modul Osman hastaneden taburcu olmuştur. Han sahibine, köylülerinin gelip gelmediğini soracaktır. Han sahibi İzzet Ağa, köylülerinin hayvanlarının handa olduğunu söyler. Seyit Efe ve Gakçı Rüstem'in define bulup Ankara'ya gittiklerini anlatır. Modul Osman handaki beygire binip düşünceler içinde köyüne doğru yola çıkar. Köye ulaşır, Osman'ın anası, karısı ve çocukları Osman'ı karşılarında görünce hep birlikte sevinirler. Osman'ı ziyarete gelen herkes Seyit Efe ve Gakçı Rüstem'in define bulduklarını anlatır. Osman da bana pay ayırırlar diye düşünmektedir.

Seyit Efe ile Gakçı Rüstem, Yarbay Dayı ile Şoför Ömer'e yakalanmamak için hemen bankaya gitmezler. Ankara'da gezerler, alışveriş yaparlar. Epey vakit geçtikten sonra Gakçı Rüstem ve Seyit Efe bankaya girerler. Çeki görevliye uzatırlar, görevli çekin karşılıksız olduğunu görünce banka müdürüne konuyu anlatır. Bu arada şoför Ömer ile Yarbay Dayı da bankaya gelir. Tartışma başlar. Banka müdürü araya girerek çekin karşılıksız olduğunu, parayı kendilerine veremeyeceklerini anlatır. Seyit Efe, Gakçı Rüstem, Yarbay Dayı ve şoför Ömer'in dünya başına yıkılır. Hemen oradan ayrılırlar.

Dördü birlikte cipe binerek Memduh Bey'in evini ararlar, evi bulurlar. Arabada define parası yüzünden bir tartışma yaşanır. Kapıyı çalıp Memduh Bey'i sorarlar. Kapıyı açan Memduh Bey'in eşidir. Memduh Bey'in olmadığını söyler. Bizim defineciler ısrar etse de cevap aynıdır. Memduh Bey'i beklemeye karar verirler. İki üç gün evin önünde Memduh Bey'i beklerler. Ama gelen giden yoktur. En sonunda, Memduh Bey'in eşinin ve kayınvalidesinin de bavullarla evi terk ettiğini görürler. Kandırıldıklarını anlarlar.

Ali, definenin bulunduğu yerde korktuktan sonra bir türlü kendine gelememiştir. Yattığı yerde ağzı yüzü eğilmiş, garip garip sesler çıkarmaktadır. Bu duruma herkes üzülür ama kimsenin

elinden bir şey gelmez. Modul Osman'ın ise bacağı kesilmiştir. Tüm bunlar define sevdası yüzünden olmuştur. Diğer yandan köylüler Seyit Efe ile Gakçı Rüstem'i merak etmektedirler. Acaba heykeli satabildiler mi, parayı alabildiler mi?

Memduh Bey'e ulaşamayan Seyit Efe ile Gakçı Rüstem düşünceli bir halde, yorgun bir şekilde köye dönerler. Köylüye ne söyleriz sorusu akıllarını meşgul etmektedir. Köy meydanında bacağı kesilen Modul Osman'ı, ağzı yüzü eğilip konuşamayan Ali'yi görürler. Çok üzürlüler. Böylece bu define hikayesinden de elleri boş çıkmışlardır.

2. Romandaki Halk Edebiyatı Ürünleri

2.1. Türk Halk Edebiyatı Anonim Ürünleri

2.1.1. Manzum Ürünler

Romanda halk edebiyatı manzum ürünlerinden sadece türkü karşımıza çıkmaktadır.

Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı olayları yansıtan, hece ölçüsüyle ve bir veya dört mısralı ana bölümlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle söylenen, manzum ve ezgili anonim ürünlere türkü denir. (Kaya, 2004:148).

Romanda Ali, Yirik Habip'in kızına âşıktır. Onu gördükten sonra oduna giderken aşağıdaki türküyü söyler:

“Ali sana kurban olsun looyloy

Ali sana hayran olsun looyloy” (Apaydın, 2008:194)

Ali oduna giderken bahçe çitinden bir dal kırıp saz gibi eline alır, aşağıdaki türküyü söyler:

“Kerem oldum yanıyorum Fadimem

Adını dağlara bağıyorum Fadimem

Kavuşamam diye dünyada Fadimem

Gece gündüz ağlıyorum Fadimem...”

“Fadime adın hep dilimde

Sazım düşmez bak elimde

Gece düşümde gündüz hayalimde

Senin için ağlıyorum Fadimem.” (Apaydın, 2008:195)

2.1.1.1. Mensur Ürünler

Atasözleri

Atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarını, gözlemlerini genel kural bilgece ya da öğüt olarak düsturlaştırılan bir takım töreleri, inanışları yansıtan sözler (Aksoy 1989, 37). Atasözleri uzun zaman sürecinde oluşan öğüt veren sözlerdir. Romanda geçen atasözleri aşağıdadır.

Umut kalacağına emek kalsın (Apaydın, 2008:172).

Geberecek it cami duvarına işermiş (Apaydın, 2008:200).

İyilik yap kötülük gör (Apaydın, 2008:334).

Kimisi âbat olur, kimisi berbat olur (Apaydın, 2008:375).

Deyimler

Asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimedenden kurulu bir çeşit dil ifadesi olan bu sözler, duygu ve düşüncelerimizi, dikkat çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zar, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır (Elçin 1993, 642). Deyimler bir durum bildirir. Ayrıca cümle niteliğinde olan deyimler de vardır. Romanda geçen deyimler aşağıdadır.

Nal deyip de mih dememek (Apaydın, 2008:16).

Alay geçme (Apaydın, 2008:21).

Okkanın altına gitmek (Apaydın, 2008:24).

Hora geçmek (Apaydın, 2008:25).

Aklını çıvdırmak (Apaydın, 2008:38).

Mukat olmak (Apaydın, 2008:45).

Adam sen de (Apaydın, 2008:51).

Kıçında pireler uçmak (Apaydın, 2008:130).

Ya herro ya merro (Apaydın, 2008:137).

İmam bildiğini okur (Apaydın, 2008:149).

Başını nâra yakmak (Apaydın, 2008:152).

Bön bön bakmak (Apaydın, 2008:154).

Nefesi kabarmak (Apaydın, 2008:155).

Dizlerinin bağı çözülmek (Apaydın, 2008:155).

İmanı gevremek (Apaydın, 2008:158).

Ocağına düşmek (Apaydın, 2008:171).

Hûsa çekmek (Apaydın, 2008: 173).

Gözlerini belirtmek (Apaydın, 2008:182).

Dört Dönmek (Apaydın, 2008:195).

Tebelleş olmak (Apaydın, 2008:226).

Ağzından girip burnundan çıkmak (Apaydın, 2008:226).

Aklı ermek (Apaydın, 2008:226).

Zebil olmak (Apaydın, 2008:338).

Yeme de yanında yat (Apaydın, 2008:335).

Alkışlar

Halk edebiyatında “alkış” kavramı duanın karşılığıdır. Duâ, insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddi refah ve manevi saadetinde yardım ve merhametini istemek üzere Tanrı'ya yaptığı bir hitap, bir sesleniştir (Elçin, 1993:662). Alkış, halk edebiyatında başkasına iyi dileklerde bulunmak demektir.

İnşaallah (Apaydın, 2008:24).

Kesene bereket (Apaydın, 2008:52).

Geçmişlerinin canına değsin (Apaydın, 2008:52)

Kargışlar

Kargış, “beddua” demektir. Duanın eksi ve zıddı olan lânet inkisar, bela ve gazap ifade eden menfi sözlerdir. Farsça “bed” ve Arapça “dua” kelimelerinin birleşmesinden yapılan bu tabiri, en eski Türk kaynaklarından 19. Asra kadarki kültür eserlerimiz ve sözlüklerimiz çok yaygın “kargış” ve “ilence” kelimeleriyle karşılamışlardır (Elçin 1993, 662). Romanda geçen kargışlar insanların başına kötü bir olay gelince o olaylara sebep olanlara ya da insanların hakkını yiyenlere yapılmıştır.

Yan bacağın kırıla (Apaydın, 2008:23).

Huyun döküle kalsın (Apaydın, 2008:29).

Yaşamayasıca (Apaydın, 2008:29).

Zıbarasıca (Apaydın, 2008:31).

Canı cehenneme (Apaydın, 2008:31).

Naha onma emi (Apaydın, 2008:59).

Boyu devrilesice (Apaydın, 2008:114).

Gavurolasıcalar (Apaydın, 2008:134).

Allah cezanızı versin (Apaydın, 2008:136).

Allah'tan bulun (Apaydın, 2008:136).

Anandan emdiğin süt burnundan gelsin (Apaydın, 2008:144).

Naha boyu devrilesice (Apaydın, 2008:226).

Naha âdetiniz bata (Apaydın, 2008:301).

Allah cezanızı vermesin (Apaydın, 2008:289).

Hınzır olası (Apaydın, 2008:302).

Formel Sayılar

Türk edebiyatında sayılar, önemli motifler arasındadır. Türk edebiyatına konu edilmiş olan sayı motiflerinin temelinde de din ve dinî anlayış gelmektedir (Küçük, 2013:91). Bu sayılar halk tarafından kabul görmüş ve de kutsallığına inanılan sayılardır. Genel bizim kültürümüzde 3,5,9,40,41 sayıları genelde formel sayılardandır. Bebeğin kırk çıkması, bir şeyi kırk kere söyleyince olması gibi inanışlar toplumumuzda yaygındır. Romanda “kırk kere söyledik yine dinletemedik” ifadesi geçmektedir.

Lakaplar

Türk ve İslam geleneğinde çocuğa ad koyma ve verilen isim çok önemlidir. Eski Türklerde isimler doğan çocuklara ad koyma geleneği ile verilirdi. Ad koyma belirli bir gelenekten geldiğinden şimdi kullanılan sülale lakaplarının da bu gelenekten gelebileceğini söyleyebiliriz. Fakat kişilere takılan lakaplar sadece o kişi ile ilgilidir. Yani kişiye verilen adın ad sahibi ile doğrudan bir anlamsal ilişkisi yokken, lakabın kişiyle anlamsal ilişkisi vardır. Bu sebeple kişiye çağrıştıran doğal ismi lakabı olmaktadır (Armağanı, 2016:260).

Lakap, bir kişiye takılan “takma ad” demektir. Bir kişiye takılan lakap, yaptığı işle, karakter özelliği ile, fiziksel bir özelliği ile ilgi olabilir. Romanda geçen lakaplar genelde bu şekilde verilmiştir.

Modul Osman (Hareketlerinde kaba olduğu için bu lakap takılmıştır).

Yirik Habip (Üst dudağı yırtık olduğundan bu lakap takılmıştır).

Seyit Efe (Deli dolu bir adam olduğu için bu lakap takılmıştır).

İbiş'in Ali (Babası vefat ettiği için bu isimle anılmıştır).

Yarbay Dayı (Askerde yarbay kıyafeti girip acemi erleri korkuttuğu için bu lakap takılmıştır).

Gakçı Rüstem (Neden “Gakçı” dendiği açıklanmamış).

Dükkancı Celal (Köyde bakkal işletir).

Kel Hüsük Çoban.

Kel Hamit (Modul Osman'ın akrabası).

Yeminler

Sözlükte “kuvvet, sağ el” gibi anlamlara gelen yemin, dinî bir kavram olarak bir kimsenin Allah'ın ismini veya bir sıfatını zikrederek sözünü kuvvetlendirmesi demektir. Mesela “Vallahi (Allah'a yemin ederim ki) şu işi yapmam”, “Billahi (Allah'a yemin ederim ki) şu yere gitmeyeceğim” şeklindeki beyanlar böyledir. Yemin etmek aslında mubah bir davranış olmakla birlikte, gereksiz yere yemin etmek ve onu alışkanlık hâline getirmek doğru değildir. Sıkça yemin eden kimse sözüne Allah'ı şahit tutmuş ve kutsal değerleri sözünün doğruluğunu teyit için yıpratmış olur. Yerine getirilmesi mümkün ve mubah olan bir şeyi, ileride yapacağına veya yapmayacağına yemin eden kişi, bu yeminini yerine getirmelidir (Âbidîn, 2017:470-471).

Kur'an-ı Kerim'de, verilen sözün yerine getirilmesi hakkında “Yeminlerinizi koruyunuz (yerine getiriniz)” (Mâide, 5/89),“Allah adına yaptığımız ahitleri yerine getirin. Allah'ı kefil tutarak kuvvetlendirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızı bilir.” (Nahl, 16/91) buyrulur. Bu itibarla bir müslümanın yemin etmemesi, yemin etmişse bu, verdiği söze Allah'ı şahit tutmak demek olduğundan mutlaka yeminine bağlı kalması gerekir.

Nabalın boynuma olsun (Apaydın, 2008:25).

Adam değilim (Apaydın, 2008:25).

Valla (Apaydın, 2008:25).

Vallah billahi (Apaydın, 2008:83).

Üçten dokuza kadar şart olsun (Apaydın, 2008:83).

Söz bir Allah bir (Apaydın, 2008:167).

Hitaplar

Hitap, bir kişiye seslenme anlamındadır. İnsanlar birbirlerine samimiyetine göre hitapta bulunur. Romanda geçen hitaplar şöyledir:

Ula (Apaydın, 2008:4).

Ulen (Apaydın, 2008:5).

Delibozuk (Apaydın, 2008:8).

Kız, karııı (Apaydın, 2008:9).

Dürzü (Apaydın, 2008:9).

Bubaa (Apaydın, 2008:17).

Ne o la (Apaydın, 2008:20).

Sus kız, yezit (Apaydın, 2008:22).

La kadim (Apaydın, 2008:26).

Dürzünün kızı (Apaydın, 2008:31).

Hoo, öğretmen (Apaydın, 2008:109).

Hıı, herif (Apaydın, 2008:113).

La muhtar (Apaydın, 2008:134).

Alçaklar (Apaydın, 2008:134).

Ula yalak dürzü (Apaydın, 2008:153).

Vay dürzüler (Apaydın, 2008:362).

Vay alçaklar (Apaydın, 2008:362).

3. İnanmalar

3.1. Rüya ile İlgili İnanmalar

Şüphesiz ki rüya insan yaşamının gizemli bir parçasıdır. Her insan mutlaka rüya görmüştür ve gördüğü bu rüyayı çeşitli biçimlerde değerlendirerek yorumlamaya çalışır. İnsanlar görmüş oldukları rüyaların bazılarını kayda değer bulur bazılarını ise önemsemez. Bazı insanlar görülen rüyaların bir mesaj olduğuna inanır (Gündüz, 2009:188). Her zaman gizemini koruyan rüya kavramı edebiyatımızda da önemli bir yer tutar. Hatta halk şairlerinin düşlerinde gördükleri bir ulu kişinin telkini ile şiire başlanmaları çok eskilere uzanmakta, bir bakıma Hz. Muhammed'e kadar gitmektedir (Yazır, 1999: C.1, 30). Romanda geçen rüya şu şekildedir.

Yirik Habip, rüyasında iki çuvalda gümüş ve altın rengine benzeyen para saydığını görür. Karşısında ak sakallı bir kişi vardır. Yirik Habip, bu rüyanın define bulacağına bir işaret olduğuna inanır. (Apaydın, 2008:28).

3.1.1. Canlı Varlıklarla İlgili İnanmalar

Görekli köyünün yakınında bir mağara vardır. Hiçbir kişi içeri girip ilerleyememiştir. Mağaranın içinden hafif bir esinti gelmektedir. Köy halkı o mağarada bir define olduğuna, o definenin bir ejderha tarafından korunduğuna, mağaranın içinden gelen hafif esintinin de ejderhanın nefesi olduğuna inanmıştır.

3.1.1.1. Kutsal Yerler

Veli, eren, evliya, ermiş, abit, zahit, alim, sofı, seyit, gazi, mübarek, pir, dede, baba, abdal, şehit gibi isimlerle anılan kimselerin defnedildikleri yerlerin üzerine yapılan küçük yapılar olarak bilinen yatır, türbe, kümbet, tekke, ziyaret, dede mezarı gibi adlarla anılan kutsal mekânlar adı verilir. (Günay, 2003: 5-36)

Romanda da köyde bulunan Ballı Baba Türbesinin kutsal olduğuna inanılır. Oraya gidenler dua eder, dilek tutar, biri hastalanınca bu türbeye çıkarılır.

4. Halk Hekimliği İle İlgili Unsurlar

Halk hekimliği halkın kendi imkânlarıyla hastalıklarını ya da yaralarını iyileştirmesidir. Halkın, imkânları olmadığı ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya girmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacıyla başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüdür (Boratav, 1999:122).

Topal Şerif'in gelinin iyileşmesi için Ballı Baba Türbesi'ne çıkarıp evliya kabrinin yanına yatırır.

Modul Osman'ın kaya altında ezilen bacağına acısını alır düşüncesiyle yaş hamur sararlar.

Ertesi gün de iyileştirecek düşüncesiyle yaraya et sararlar.

5. Halk Ekonomisi İle İlgili Unsurlar

Halkın geçimini sağlamak için yaptığı çabaların tümü halk ekonomisini oluşturur. Halk geçimini tütün ve odun kesip kasabada satmakla sağlamaktadır. Kısa yoldan para kazanmak isteyenler de define aramaktadır. Romanda alışverişlerde para kullanılmakta ya da takas yapılmaktadır.

İki yüz lira versen yeter (Apaydın, 2008:23).

Beyaz bir yirmi beş kuruşluk çıkarıp uzattı (Apaydın, 2008:53).

Roman da para birimi olarak lira ve kuruş geçmektedir.

Seyit Efe oğlu Kerim'e on yumurtaverip iki pil almasını söyler.

6. Halk Taşıtları İle İlgili Unsurlar

Bugünkü gibi modern vasıtaların olmadığı eski dönemlerde taşıt olarak at,eşek,deve,kağrı kullanırdı. Romanda taşıt olarak eşek, at, kağrı kullanılmıştır.

Köylü, eşek sırtında odun toplamaya gider

Hadi Kasım, sen koş kağrıyı, çabuk ol (Apaydın, 2008:141).

Modul Osman kasabaya doktora kağrı ile götürülür.

Yarbay Dayın atına binerek definecilere yetişir.

7. Halk Takvimi ve Zaman İle İlgili Unsurlar

Halk takvimi; herhangi bir yöre insanın, temelde somut olmayan kültürel bir miras olarak edindiği; doğal olgularla, toplumsal kuramlar ve olgular arasındaki uzun süreli deneyimlere dayalı ilişkinin kurulduğu dinsel, tarihsel, töresel, eğitsel, inançsal, hukuksal, tarımsal, siyasal, ekonomik bağın anımsama ve anımsatma görevini üstlenmiş olan zaman hayat ikilisinin sistemli bir dizgesi olarak tanımlanabilir (Erginer, 1984: 22).

Halk takvimi halkın kendi arasında zamanı bildirme şeklidir. Halk takvimi ve zamanında saat ifadesinden çok ya mevsim zikredilmiş ya da yuvarlak ifadeler kullanılmıştır. Romanda geçen “bıldır” kelimesi bizim yöremizde de kullanılan bir ifadedir.

Ula bıldır ağlayan kimdi? (Apaydın, 2008:145). Bıldır kelimesi geçen yıl anlamında kullanılmıştır.

Sabaha karşı Yirik Habip namaza durur.

Geceleyin define kazmaya giderler.

Gün doğmaya başlamıştı.

Güz mevsiminde herkes oduna giderdi.

Kışın yapacak iş yoktu.

8. Akrabalık Adlarıyla İlgili Unsurlar

Nine, diza (teyze), emmi, dayı kelimeleri geçmektedir.

9. SONUÇ

Halkın oluşturduğu kültürel unsurlar yüzyıllar boyunca oluşan zengin bir birikimdir. Halkın hiçbir çıkar gözetmeden oluşturduğu bu unsurlar, toplumu millet haline getiren en önemli etkidir. Bu duruma edebiyatımız ve yazarlar da kayıtsız kalmaz. Halkın oluşturduğu her türlü unsuru eserlerine yansıtır. Çünkü edebiyat toplumun aynasıdır. Toplumsal hayatta olan her şeyi edebi eserlerde görebiliriz. Bir toplumun yapısını, kültürel unsurlarından ve gelenek ve göreneklerinden anlayabiliriz. Dolayısıyla toplumun edebi eserlerini okuyup incelediğimizde aynı zaman da o toplumun değer yargılarını da öğreniriz. Talip Apaydın da bu romanında halkın kültürünü, yaşamını değer yargılarını “köy gerçekliği” kapsamında işlemiştir.

“Define” romanında tespit edilen halk bilgisi örnekleri ; Türküler, Atasözleri, Deyimler, Alkışlar, Kargışlar, Formel Sayılar, Lakaplar, Yeminler, Hitaplar, Canlı Varlıklarla İlgili İnanışlar, Kutsal Yerler, Halk Hekimliği ile İlgili Unsurlar, Halk Ekonomisi ile İlgili Unsurlar, Halk Taşıtları ile İlgili Unsurlar, Halk Takvimi ve Zamanı ile İlgili Unsurlar, Akrabalık Adları İle İlgili Unsurlar alt başlıklarıyla incelenmiş, her alt başlıklar kaynaklar taranarak açıklanmış ve romandan bu başlıklara örnekler verilmiştir Bu başlıklardan da görüleceği üzere halk unsurlarının romanda oldukça geniş yer tutması toplumsal hayatın edebi eserlere yansımalarının bir göstergesidir.

Talip Apaydın'ın Anadolu'da doğup büyümesi, Anadolu'nun değişik yerlerinde öğretmenlik yapmış olması, eserlerinde Anadolu gerçeğini tüm çıplaklığıyla ortaya koymasını sağlamıştır. Yoksul bir âileye mensup olması, fakirlikle mücadelesi de romanlarında köy gerçekliğini yansıtmada önemlidir.

KAYNAKLAR

- Abidin İ. *Reddül Muhtar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2017
- Aksoy, Ö.A. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 1989.
- Apaydın, T. *Define*, Literatür Yayınları, İstanbul, 2008.
- Armağanı, M.T. *Hatay Tarihi Üzerine Araştırmalar*, Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları, Yayın No:59, Hatay, 2016
- Boratav, P. N. *100 Soruda Türk Folkloru*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 199
- Elçin, Ş. *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993
- Erginer, G. *Uşak Halk Takvimi Halk Meteorolojisi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Dairesi Yayınları: 58, Gelenek Görenek İnançlar Dizisi: 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1984
- Gökalp, Z. “*Halk Medeniyeti I Başlangıç*”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2010
- Günay, Ü. *Türk Halk Dindarlığının Önemli Çekim Merkezleri Olarak Dini Ziyaret Yerleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı : 15, Konya, 2003
- Gündüz, E. *Divan ve Halk Edebiyatı Sanatçılarına İlham Kaynağı Olan Rüya*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Konya, 2009
- Kaya, D. *Anonim Halk Şiiri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004
- Küçük, A. *Türk Destanlarında Sayı Motifinin Dini Yansımaları*, Gazi Üniversitesi Türkiyat Yayınları, Ankara, 2013
- Mersan A. *Talip Apaydın'ın Öykülerinde Çocuk*, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2015
- Tepe, İ.E. *Talip Apaydın'ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması*, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2012
- Yazır, E.H. *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, 1999